پێشەکییەک بۆ ئابووری مارکسیستی-1- رەوتی نێودەوڵەتی بەلشەفی.. و: گۆران عەبدوڵڵا

بەشی یەکەم..

رەوتی نێودەوڵەتی بەلشەفی

بەشی توێژینەوە

International Bolshevik Tendency_IBT

دەربڕینی “ئابووری مارکسیستی” دەربڕینێکی هەڵەیە. ڕەخنەی کارل مارکس لە تیۆری “ئابووری سیاسی” سەردەمی خۆیدا، سیما کۆمەڵایەتییە بنەڕەتییەکەی “ئابووری”ی ئاشکرا کرد: بەرهەمهێنان، ئاڵوگۆڕ، نرخ، کرێ و هتد. ئابووری مارکسیستی دوور و نزیک بەشێک نییە لەو جۆرە ئابوورییە سەرەکییەی کە لە زانکۆدا دەیخوێنیت. بە پلەی یەکەم پەیوەندی بە پێکهاتنی نرخەوە نییە، هەروەها گرنگی بە پێشبینیکردنیش نادات کە یارمەتیت بدات سەرمایەکەت لە کام کارگەو پرۆژە بخەیتە کارەوە بۆ بەدەستهێنانی قازانج. ئامۆژگارییەک بەدەست ناهێنێت کە کام سیاسەتی دراو باشترینە بۆ هاندانی گەشەکردن. ئابووری مارکسیستی بابەت و ئامانجێکی جیاوازی هەیە.

شیکاری مارکس بۆ شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری – واتە “ئابووری مارکسیستی” – گەڕانێکی زانستییە بۆ بناغە و سنوورە مێژووییەکانی سەرمایەداری و چۆن پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی بەرهەمهێنان لەو شتانەدا دەردەکەون کە ئێمە بە شێوەیەکی ئاسایی وەک دیاردەی ئابووری هەستی پێدەکەین.

بە لە بەرچاوگرتنی ئەو پێناسەیە، تێڕوانینێکی گشتی سادە بۆ ئابووریی مارکسیزم دەخەمەڕوو. بەشە سەرەکییەکانی بریتی دەبن لە: بەرهەمهێنان، بەها، نامۆبوون، ئاڵوگۆڕ، قەیرانەکان لە تیۆریدا، قەیرانەکان لە مێژوو و سۆسیالیزمدا.

بەرهەم هێنان

با لە بەرهەمهێنانەوە دەست پێبکەین، کە بریتییە لە گۆڕینی کردەیی سروشت لەلایەن مرۆڤەوە بۆ دروستکردنی شتی بەسوود بۆ مرۆڤەکانی دیکە. دەتوانین بە کۆی دروستکراوەکانمان بڵێین بەرهەمی کار، بەو پێیەی هیچ شتێک بەبێ خەرجکردنی کاری مرۆڤ دروست نابێت – تەنانەت

ڕۆبۆتێک سەرەتا دەبێت دروست بکرێت و بەرنامەی بۆ دابنرێت. تواناکانمان بۆ گۆڕینی سروشت بۆ شتە بەسوودەکان، مارکس بە ھێزەکانی بەرھەمھێنان ناوی دەبرد.

ئێمە بوونەوەری کۆمەڵایەتین. ئێمە پێکەوە دەژین و کار دەکەین و تەنانت بەرھەمھێنەرێکی سەربەخۆش لە دەرەوەی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکاندا نییە. مارکس باسی لە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی بەرھەمھێنان کرد، واتە شێوازی پەیوەندیمان بە یەکترەوە لە ڕێگەی ئەو شێوازەی کە بە پرۆسەی بەرھەمھێنانەوە گرێدراوین. پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی بەرھەمھێنان دەتوانن ئەو کایانەی چالاکیی مرۆڤیش لەخۆ بگرن کە لە پرۆسەی بەرھەمھێنانەوە گەشە دەکەن، بەڵام سەربەخۆییەکی ڕێژەیی لێی بەدەستدەھێنن، بۆ نموونە دەوڵەت، خێزان. ھەروەھا بەزۆری لە سیستەمێکی خاوەندارێتی و فۆرمەکانی تری ئایدیۆلۆژیدا کە ڕەنگدانەوەی پەیوەندییەکانی بەرھەمھێنان و بەھێزکردنی پەیوەندییەکانی بەرھەمھێنان، بەرجەستە دەبێتەوە.

پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و ھێزەکانی بەرھەمھێنان (واتە بۆچی و چۆن بەرھەم دەھێنین) بەرھەمی کار (واتە چی و چەند بەرھەم دەھێنین) لە قاڵب دەدەن. بە گشتی کارلێک دەکەن و ئەوەی مارکس ناوی لێنا شێوازی بەرھەمھێنان پێکدەھێنن. شێوازی بەرھەمھێنانی جیاواز ھەیە، کە لە ڕووی مێژووییەوە بەپێی “یاساکانی جووڵە”ی تایبەتی خۆیان و ئەو کردارە مرۆڤانەی کە ئەو یاسایانەی جووڵەیان لە قاڵب داوە، پەرەدەسەنن.

لە چوارچێوەی شێوازێکی بەرھەمھێنان□دا، پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان سەرەتا ھاندەری گەشەسەندنی ھێزە بەرھەمھێنەرەکانن بەڵام دواتر گەشەکردنیان ڕادەگرن. ئەم دژایەتییە، یان گرژیی پێکھاتەیی، لە نێوان ھێزەکان و پەیوەندییەکانی بەرھەمھێنان□دا، شێوازی کەوتنە ململانێی چینە کۆمەڵایەتییە بنەڕەتییەکانی شێوازی بەرھەمھێنان لەگەڵ یەکتردا داد□□ژ□ت.

بۆچی چین و توێژی کۆمەڵایەتی جیاواز ھەیە؟ بۆچی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی بەرھەمھێنان سیمایەکی چینایەتی دابەشکراویان ھەیە؟ با بگەڕێینەوە سەر بەرھەمی کار. دەتوانین بیکەین بە دوو بەشەوە.

کاری پویست هی، ک مبستمان ل کی شت و خزمتگوزاریی بسوودکان ک تنیا ب برهمهنانوی دانیشتووان پویستن. ب واتایکی تر بی خراک، جل و برگ، شونی نیشتجبوون، هروها چاودری تندروستی، چاودری منداان و هتد.. ئوان پویستییکن ب ئوی مرڤکان بتوانن بژن. قبار و سیمای برهمی کاری پویست ل کمگیکو ب کمگیکی تر جیاواز دبت، بام همیش لاینی کمک هی، ک ب دنیاییو ل شونکو ب شونکی تر جیاواز. ناکرت برهمهنان بئاستک بتخوارو ژمارییکی زر ل خک دست ب مردن بکن.

ل دروی برهمی کاری پویست، نگ ئم برهمی کار زیادمان هبت، وات شت و خزمتگوزاری بسوود ک ب مانوی بنتی ئوانی برهم دهنن پویست نین. جرکمان نزیکی ۲۰۰ هزار سا بوونی هی. بگکان ئو پیشان ددن ک ئم ب درژایی کاتک پکو ژیاوین و برهممان هناو و ب زربی ئو ماوی، هیچ برهمکی زیاد ل پویستییکانمان برهم نهناو. ئم اوچی و ککرو بووین ک شوازی برهمهنانمان برهمکی لو کمتریشی برهمدنا لوی ک پویستمان بوو ب مانو ل ژیان.

ئوش دوای کتایی هاتنی دوایین سردمی سهبندان نزیکی ۱۲ هزار سا لموبر دستی ب گانکاری کرد، کاتک مرڤکان لو شونی ئم پی دین ژهاتی ناوراست دستیان کرد ب چاندن و درونکردنی بروبووم و بخوکردنی ئاژ ب خراک. ششی کشتوکای برهمکی زیادی کارکی برداوام و برچاوی کرد مومکین.

بوونی برهمی زیادی کار نگ ب دابشبوونی کمایتی ددات ل نوان زرین، ک برهم دهنن و کمینیکی بچووک، ک ل کار بخشراون و بم هیو ب کاری ئو کسان دژین ک کار دکن. ب واتایکی تر، برهمی زیادی کار، مرجی ماددیی ب بوونی چینکی دستاتداری ئیمتیازدار و شوازی برهمهنانی دابشکراوی چینایتی.
هر شوازکی برهمهنانی دابشکراوی چینایتی برهمکی زیادی کاری هی ک للاین چینی دستاتدارو دستی بسردا دگیرت. ئم هیچ کشیکمان نیی ل ناسینی ئم دیاردی ل شوازکانی برهمهنان ل ابردووی دوورو، ب نموون کمگی کیلایتی کن ل ینان یان ما، فیدالیزم ل ئوروپای سدی ناوراستدا.

زۆرێک لە ئابووریناسە بۆرژوازییەکان بە ئامادییەوە دان بە هەموو ئەوانەدا دەنێن. بەڵام هەوڵبدە بڵێیت هەمان شت بۆ شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداریش دەگونجێت وکەچی رووبەڕوی توڕەیی و دەیان هۆکاری پێچاوپێچ دەبیتەوە کە بیانوو دەهێنرێتەوە شتەکان جیاوازن. بەڵام بێگومان شتەکان لە بنەڕەتدا وەک یەکن.
جیاوازی ڕاستەقینە ئەوەیە کە بەرهەمـی زیادەی کـار لە سـایەی سەرمایەداریدا فۆڕمی زێدەبایی کۆمەڵایەتی وەردەگرێت. ئێستا ئەوە پێویستی بە هەندێک ڕوونکردنەوە هەیە، چونکە لە کۆمەڵگە چینایەتییەکانی پێشوودا فۆڕمی باڵادەست نەبووە و لە ڕاستیدا ئەمە سەرچاوەی ئەو وەهمەیە کە سەرمایە یان تەکنەلۆجیا یان کاری مەترسیدار یان شتەکانی تر سەرچاوەی قازانجی سەرمایەدارییە.

بەها
مارکس شیکاریی خۆی بۆ شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری بە کاڵا دەستپێکرد چونکە کاڵا ئەو فۆرمە کۆمەڵایەتییە بنەڕەتییە کە بەرهەمی کار لە کۆمەڵگای ئێمەدا گریمانە دەکات. وەک هەموو ئەو شتانەی کە لەلایەن مر□ق□کانەوە بەرهەم دەهێنرێن، بڕیارە سوودی هەبێت، بۆیە دەتوانین بڵێین بەهای بەکارهێنان یان سوودی هەیە.

بەڵام کاڵاکە لە بازاڕدا دەکڕدرێت و دەفرۆشرێت و هەر بۆیەش بەهای ئاڵوگۆڕی هەیە (واتـە ئەو بڕە پارەیەی کە دەتوانێت فەرمانی پێبکات).
ئابووریناسانی بۆرژوازی پێیان وایە کە بەهای کاڵایەک کە بە سادەیی لەگەڵ نرخ یان بەهای ئاڵوگۆڕدا تێکەڵیان دەکەن، لەسەر بنەمای بەهای بەکارهێنانی دامەزراوە – یان باشتر بڵێین، خەمڵان□دنی با□تیی سوودەکەی بە بەراورد بە خواستەکان و ئەو پارەیەی کە ل□ بەردەستدایە واتـە کڕیارەکە. یەکێک لە کێشەکانی ئەم ئارگیومێنتە ئەوەیە کە سوودمەندی وەک تایبەتمەندییەکی ئەبستراکت، هیچ بوونێکی با□تیی و ژمارەیی نییە. سوودمەندی لە بنەڕەتدا کۆنکرێتییە و بۆ جۆرە تایبەتەکانی کاڵا دەگونجێت. ئاماژەیە بۆچۆنێتی نەک چەندایەتییەکی کاڵایەک – لە ڕاستیدا ئەوە هۆکارێکە بۆ ئەوەی خەڵک کاڵایەک بە کاڵایەکی جیاواز بگۆڕنەوە.

بۆ ئەوەی بەها لە بەهای ئاڵوگۆڕی کاڵا جیاوازەکاندا دەربڕین بدۆزێتەوە، دەبێت هەم ژمارەیی بێت (لەبەرئەوەی کاڵاکان لەگەڵ یەکتردا ئاڵوگۆڕ دەکرێن – و لەگەڵ هاوتای گشتگیر، پارە – بە بڕی دیاریکراو) و هەم "ئەبستراکشن"ێکی ڕاستەقینەی با□تیانە (گشتییە یان واقیعێکی جیانەکراوە کە لە دەرەوەی سوبژێکتیڤی تاکەکان بوونی

هەیە).

مارکس تێبینی دەکات کە کاڵاکان بەرهەمی کارن. کار کۆنکرێتییە، واتە فۆرمی تایبەتی پەیوەست بە بەرهەمهێنانی بەها-بەکارهێنانی تایبەت وەردەگرێت. بەڵام کار، لە ڕێگەی بەشداریکردنی لە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە نێوەندگیرییەکانی بازاڕ، لە هەمان کاتدا ئەبستراکت دەبێت — یان باشتر بڵێین ئەبستراکت دەکرێت یان کورت دەکرێتەوە بۆ چالاکیی بەرهەمهێنانی مرۆیی گشتگیر. سەرەڕای ئەوەش، کاری ئەبستراکت دەتوانرێت ژمارەیی بکرێت — بە شێوەیەکی گشتی، بە کاتژمێرەکان ژمارەیی دەکرێت، یان بە شێوەیەکی گشتیتر لە کاتی کارکردندا.

کاری ئەبستراکت لای مارکس مادەی کۆمەڵایەتی بەهای کاڵایەکە. کاڵا وەک شتێکی ماددی هەم بەهای بەکارهێنانە و هەم کریستاڵکردنی ماددی پێکهاتەی پەیوەندییە مرۆییەکانە لەسەر بنەمای شێوازی بەرهەمهێنان. بەهای ئەو کاتەی کاری ئەبستراکت کە لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە ناسراوە (یان لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە پێویستە) دیاری دەکرێت کە پێویستە بۆ بەرهەمهێنانی.

بەهای کاڵایەک ڕاستەوخۆ وەرناگێڕێتە سەر نرخی بازاڕەکەی. نرخی کاڵاکان لە ئاستێکی جیاوازدا بە هۆکاری جۆراوجۆر دیاری دەکرێت، لەوانەش دابینکردن و خواستی ئاشنا. بەڵام نرخەکان لە دەوری لەنگەری کۆمەڵایەتی خۆیان لە بەهای کاردا دەلەرزن و لە ئاستی ماکرۆدا کۆی نرخەکان دەبێت یەکسان بن بە بەهای کۆی گشتی. ئەمە یاسای بەهایە.

ڕەنگە جۆرێک لە تێگەیشتنێکی ئینتۆستیق لە یاسای بەهادا ئەزموون کردبێت کاتێک تووشی هەندێک بەرهەم بوویت کە بە بڕوای تۆ "نرخی زۆرە". نرخی زیادە لە پەیوەندی لەگەڵ چی؟ ئابووریی بۆرژوازی دەڵێت "لە پەیوەندی لەگەڵ خەمڵاندنی تۆ بۆ سوودەکەی بۆ تۆ"، بەڵام ئەوە ئیستدلالێکی بابەتیی و لە کۆتاییدا بازنەییە کە ناتوانێت حساب بۆ ئەوە بکات کە بۆچی ڕەنگە ئەوە بۆ هەموو کەسێک ڕاست بێت. لە واقیعدا، ڕەنگە تۆ ئەو ڕاستییە هەڵبگریت کە کاتێکی کاری کەمتری مامناوەند و پێویستی کۆمەڵایەتی وەرگرتووە بۆ بەرهەمهێنانی ئەو کاڵایە بە بەراورد لەگەڵ کاڵاکان بە نرخێکی هاوشێوە.

لە هەر شوێنێک بازرگانی هەبێت، کاڵا هەیە کە خاوەنی بەهای کارە. بەپێی یاسای بەها، تا ڕادەیەک، لە هەر کۆمەڵگایەکدا کە ئاڵوگۆڕی

کاڵا تێیدا هەبێت، بوونی هەیە. ئەوەی لە سەرمایەداریدا جیاوازە ئەوەیە کە بەرهەمی کار بە پلەی یەکەم شێوەی کاڵا وەردەگرێت – شتێک نییە کە لە پەراوێزی کۆمەڵگادا ڕووبدات. سەرمایەداری کۆمەڵگەیەکی بازاڕییە. یاسای بەها ڕێکخەری باڵادەستی ئابووری سەرمایەدارییە.

بۆ ئەوەی ئەمە وابێت، بۆ ئەوەی یاسای بەها یاسای بەهای سەرمایەداری بێت، ئەوە بەس نییە کە بەرهەمی کار فۆرمی کاڵا وەربگرێت. گۆڕانکارییەکی گەورەی دیکە لە شێوازی بەرهەمهێناندا دەبێت ڕووبدات: هێزی کار خۆی دەبێت ببێتە کاڵایەک کە بە کرێ لە بازاڕدا بکڕدرێت و بفرۆشرێت. بەم شێوەیە وەچەخستنەوەی چینی کرێکار بە تەواوی پەیوەستە بە کارلێکەکانی بازاڕەوە (هەروەها کاری بە مووچەی ناوماڵ، بە تایبەت ژنان، کە بەهای نییە چونکە لە دەرەوەی پەیوەندییەکانی بازاڕ ڕوودەدات).

کار بەڕاستی چۆن بەهای زیادە دروست دەکات. وەک کاڵایەک، هێزی کار بەهایەکی هەیە و ئەو بەهایە، وەک چۆن بە هەر کاڵایەکی تر، بە بڕی ئەو کاتەی کاریی پێویستی کۆمەڵایەتی کە پێویستە بۆ “بەرهەمهێنانی” دیاری دەکرێت – لەم حاڵەتەدا، خۆراک، شوێنی نیشتەجێبوون، پەروەردە و… بەم شێوەیە کرێکارێک (لەگەڵ کەسانی سەر بە خۆی) پێویستی بەوەیە بتوانێت کار بکات. بەڵام دەسەڵاتی کرێکاری کاڵایەکی ناوازەیە. لە جووڵەدا، چالاکیی کرێکارییە و پێکهاتەی زیندووی پرۆسەی بەرهەمهێنانە کە بەهای زیاتر لەوەی خۆی بەهای هەیە، دروست دەکات. بەرهەمی زیادە، لە شێوەی بەهای زیادە، وەک قازانج و سوود و کرێ دەچێتە سەر سەرمایەدارەکان (ئەوان لە ڕێگەی پرۆسەی جیاوازەوە زیادە هاوبەشەکە دەکەن). لەبەر ئەوەی هێزی کار، لانیکەم لە ئاستی ماکرۆدا، بە بەهای ڕاستەقینەی خۆی پارەی بۆ دەدرێت، بەپێی یاسای بەها هیچ “کورتگەڕێنێک” نییە – و بۆیە پێدەچێت خۆبەدەستەوەدانی بەهای زیادە نەک تەنها دادپەروەرانە بێت بەڵکو پەیوەندی بەوەوە هەیە هۆکارە ئابوورییەکان لە دەرەوەی کار. ئەمەش وەهمێکە کە خودی سیستەمەکە دروستی دەکات: سەرمایەدارەکان لە ڕاستیدا بە ئیستغلالکردنی چینی کرێکار دەژین، هەروەک چۆن هەموو چینە دەسەڵاتدارەکانی پێشوو (ئەگەرچی بە شێوەیەکی ئاشکراتر) هێزی زیادەی بەرهەمهێنەرانی ڕاستەوخۆیان گرتووە.

ماوەیتی..

دوو ئەزمونی شەڕی ئەمریکا لە عێراق و لە ئێران.. عوسمانی حاجی مارف

لەدوای لەشکرکێشی ئەمریکا بۆ سەر عێراق لە ساڵی ٢٠٠٣دا، سوپای ئەمریکا بەخێرایی توانی ئامانجە سەربازییەکانی بەدیبهێنێت، لە ئامادەبونی بەهێرشی سەربازی لە باشورەوە تا گەیشتنی بە بەغدا، هەرەسپێهێنانی حکومەتی عێراق لە ماوەی تەنها ٢١ ڕۆژدا، گەیشتن بە باڵادەستی تەواو بەسەر زەوی و ئاسمانی تەواوی عێراق، تا هەڵهاتنی سەدام، دواتر پێکهێنانی حکومەتێکی کاتی لە بەغدا، بە پێکهاتەیەکی بەشبەشێنەی هێز و لایەنی ئیسلامی و تائفی و قەومی، کە بووە بەڵایەکی گەورە بەسەر دانیشتوانەوە.

بەڵام پاش دوو دەیە لە شەڕەکە، ئەو سەرکەوتنە سەربازیانە نەک نەبونە هۆکاری سەقامگیری سیاسی بەردەوام، بەڵکو عێراقی خستە ناو گێژاوێکەوە کە تائێستاش ڕاست نابێتەوە، جگە لەوەش عێراق کەوتە ژێر کاریگەری کۆماری ئیسلامی و لە ماوەیەکی کەمدا تەواو کەوتە ژێر دەور و هەژمەنی تاران و میلیشیاکانییەوە، لە پێکهێنانی حکومەتەکان و پێکهێنانی هێزی سەربازی و میلیشیاکان تا تاڵانی و دەست بەسەراگرتنی پرۆژە ئابورییەکانی، لە هەمانکاتدا بەرژەوەندییەکانی میلیشیاکانی سەر بە ئێران بە ئازادی لەسەر زەوی عێراقدا دەوردەبینن و کاردەکەن، تەنانەت هەندێکیان پۆستی فەرمیان لەناو حکومەتدا هەیە.

ئەمەش دوای جەنگی کەنداوی دووەم، تیشک دەخرێتەسەر بۆشایی چارەنووسساز لە نێوان سەرکەوتنی سەربازی و دەرئەنجامە سیاسییەکاندا، واتە کەلێنێک کە زۆرجار دەگۆڕێت بۆ شکستی ستراتیژی، بەو مانایە لە درێژماوەدا، عێراق لەبری باڵادەستی ئەمریکا، بوو بە پاشەکشەی ئەمریکاو، بوونی عێراق بە بەشێک لە باڵادەستی ئیدارەی کۆماری ئیسلامی.

ئەو ئەزمونی جەنگەی لە عێراقدا ڕویدا، هۆشدارییەکی توند لە حاڵەتی نەرێنی و پوچەڵی لە ململانێی ئێستای ئەمریکا لەگەڵ ئێراندا دەسەلمێنێت، لە عێراقدا هەڵوەشاندنەوەی حزبی بەعس و

هەڵوەشاندنەوەی سوپای عێراق بەبێ چەکداماڵین، زەمینەیەکی بەپیتی بۆ یاخیبوونی چەکداری دابینکرد، سەرکەوتنی سەربازی کردە ئاژاوەی سیاسی و بڵاو بوونەوەی میلیشیاکان و دروستبوون و باڵادەستیی حەشدی شەعبی.

ئەوەی لە عێراق ڕویدا، ئەو بۆشاییەی کە بەهۆی ڕووخانی ڕژێمەوە بەجێما، بە بەتاڵی نەمایەوە، بەڵام بەو لایەنانە پڕکرایەوە، کە لەسەرەتادا وەک ئۆپۆزیسیۆنی جۆراوجۆری سەیروسەمەرەی هاوپەیمانی بە ئەمریکا، هاتنە سەر شانۆی سیاسی، کەدوای داڕمانی تەواوی ژێرخانی ئابوری وداڕمانی پێگەی دەوڵەت و دەسەڵاتەکان لە عێراقدا، بە سەرپەرشتی ئەمریکا ئیدارەی حکومەتێکی تەوافقی بەسەروبەر دروستکرا، کە دواتر بەپێی ئاڵوگۆڕ لە هاوکێشەی سیاسی و هاوسەنگی هێزەکان، دەسەڵاتەکان و ناوچەکان دابەشکران، ئەوە دەبینین کەعێراقێکی “یەکگرتو” تائێستا کێشەیەکی بەردەوامە و یەکلایی نابێتەوە، یان گەر دروستتر بڵێین لە دنیای واقعدا عێراق تائێستا، هەر ناوچەیەکی بەدەست هێزێکی میلیشیاوەیە.

هەڵبەتە ئێرانیش زۆرترین ئامادەیی و زەمینەی هەیە بە دوبارەبونەوەی هەمان واقعیەت و ئەزمونی دۆخی عێراق، کە بەشێوەیەکی فراوانتر و مەترسیدارتر لەسەر خەڵکی ئێران دەکەوێتەوە، بەتایبەتی لە باری جێۆپۆڵەتیکیەوە گەورەیی ئێران و بوونی نەتەوەی جیاواز و جۆرەها ئۆپۆزیسیۆن، لەهەموی گرنگتر بونی هێزێکی بەرفراوانی عەقیدەتی شیعەگەرای بەرگریکەر لە کۆماری ئیسلامی، کەدوای نەمانی کۆماری ئیسلامی دەبنە چەند پارچەیەک و هەرلایەنەکیان وەک هێزی میلیشیا ناوچەیەک لە ئێران بەدەستەوە دەگرن.

هەر سەرکەوتنێکی سەربازی ئەمریکا نەک نابێتە سەرکەوتنی خەڵکی ئێران، بەڵکو هەر لەئێستاوە وێرانکاری و کارەساتەکان و تێکدانی ژیان و گوزەرانی کرێکاران و زەحمەتکێشان و کارگەریەکانی دەبینین، ئەمەش ئەو هەلومەرجەی دروستکردووە کە لەهەمانکاتدا بووەتە هۆی کارەساتی سیاسی، ئەم ئەزموونەش بنبەست و وانەیەکی توندە کە ستراتیژی ئەمریکا لە ناوچەکە بەدوای هەر بەرژەوەندیەکی سیاسی ناوچەیی و جیهانیەوە بوبێت، لە دواشیکردنەوەدا، سەرکەوتنی ئەمریکا بە بەدەستهێنانی ئامانجەکانی بەتایبەتی باڵادەستی تەواو بەسەر ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا سەرکەوتونابێت، یان گەر دەستەواژەیەکی تر بەکار بهێنین، ئەمریکا ناتوانێت سەقامگیری لە ناوچەکە بەباڵادەستی خۆی بەدەست بهێنێت، چونکە ململانێی زلهێزە جیهانیەکان کۆتاییان نایەت.

لەچوارچێوەی دۆخی ئێستای شەڕی ئەمریکاو ئیسرائیل لەبەرامبەر ئێراندا، هەر لەئێستاوە کارەسات و مەترسیەکانی دەبینرێت، تا

ئەوکاتەی شەڕەکە دەوەستێت، ئەو وێرانکارییەی بەسەر ئێراندا هاتووە، بەڕۆشنی پێشبینی گەورەترین ئاکامی درێژماوەی ناجێگیری سیاسی لێدەکرێت، دۆخی نائەمنی زیاتر و شەڕی ناوخۆ و قەیرانی ئابوری و پارچەپارچەبونی ئێران و سەختی پێکهێنانی حکومەت و گەڕانەوەی دەسەڵاتی ناوەندی بەخۆیەوە دەبینێت.

لەلایەکی ترەوە ئەوەی پەیوستە ئاماژەی پێبدەین، سوپای پاسدارانی ئێران تەنیا دەزگاو هێزێکی سەربازی نییە، بەڵکو لەنێوان ٣٠ بۆ ٤٠ لەسەدی ئابووری ئێرانیان کۆنتڕۆڵ کردووە، کۆمپانیا گەورەکانی بیناسازی، پەیوەندییەکان و پترۆکیمیای بەڕێوەدەبات، ئەمە جگە لە تۆڕە دامەزراوەکان کە هاوتەریب لەگەڵ دەوڵەتدا دەڕۆن.

دوای کۆتایی ژیانی خامنەیی، لە سەرەتای هەڵمەتی سەربازیی ئەمریکا و ئیسرائیلەوە، سوپای پاسدارانی ئێران بووەتە دەسەڵاتی دیفاکتۆی حوکمڕانی. دانانی موجتەبا خامنەیی وەک ڕێبەر، بەهەر گومان و لێکدانەوەیەک لەسەر دۆخی ئێستای ئێران و مان و نەمانی موجتەبا، گوزارشت لە درێژەدانی ڕژێمە نەک گۆڕانکارییەکانی، ئەمەش نیشاندەری ئەوەیە کە سەرکەوتنی سەربازی ئەمریکا بەتەنیا گواستنەوەی سیاسی سەرکەوتوو بونی ناخوڵقێنێت، پرسەکە تەنها پەیوەندی بە گۆڕینی ڕژێمەوە نییە، بەڵکو لەسەر ئەوە وەستاوە بە کێ بۆشایی دەسەڵات پڕدەکاتەوە، ئەمەش ئەو پرسیارییە کە واشنتۆن هێشتا وەڵامی نەداوەتەوە.

ئۆپۆزیسیۆنی ئێران لە دەرەوەی وڵات، وەک ڕێکخراوی موجاهدین و بزووتنەوەی پاشایەتی و گروپە چەپ و دیموکراتییەکان، ڕووبەڕووی هەمان ئەو کێشانە دەبنەوە کە ئۆپۆزیسیۆنی عێراق لە ساڵی ٢٠٠٣دا ڕووبەڕووی بووەوە، ئاشکرایە پێگەی تەواوی لایەنە ئۆپۆزیسیۆنەکان لە ناوخۆی ئێراندا زۆر لاواز و بێکاریگەرن ، پێموایە ئەمریکاش ناتوانێ پێکهاتەیەکیان لێدروست کات، تا ئیدارەی حکومەتیان ڕادەست بکات. جگە لەوەش هەر جەنگ و هێرشێکی دەرەکی بەشێوەیەکی تایبەت خەڵك دەخاتە حاڵەتی چاوەڕوانییەوە، تەنانەت ئەگەر ناڕازیش بن و خواستی ڕوخانی دەسەڵاتیان هەبێت، ئەو جەماوەرەی سەردەمانێک دژی کۆماری ئیسلامی دروشمیان دەدا، ئێستا شایەتحاڵی کەوتنە خوارەوەی بۆمبەکان و وێرانبوونی شارەکانیانن، ئەمەش زیاتر بە قازانجی پاراستن و مانەوەی سوپای پاسداران دەبێت، کە گۆڕانکارییەکی سیاسی لە ڕێگای شەڕو هێزی دەرەکییەوە، دۆخی ئێران و ناڕەزایەتی جەماوەری قورستر دەکات.

هەروەها ژمارەی دانیشتووانی ئێران لە ٩٢ ملیۆن کەس زیاترە و تۆڕەکانی بە وەکالەت نامێنن ئەگەر ڕژێم بڕوخێت، بەڵکو لە شێوازی تردا چالاکتر و زیندووتر دەبنەوە. جگە لەوەش ئێران خاوەنی

کۆگایەکی گەورەی یۆرانیۆمی زۆر پیتێنراوە، کە ئاژانسی نێودەوڵەتی وزەی ئەتۆمی لە دوای هێرشەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل لە ساڵی ٢٠٢٥ەوە نەیانتوانیوە بەتەواوی لە ڕێگەی دەزگای هەواڵگرییەوە پەیدای بکەن. گومانی تیا نیە کە دوای داڕوخانی کۆماری ئیسلامی ئەو یۆرانیۆمە دەکەوێتە دەستی هێزە میلیشیاکان، کە نازانرێت بۆچی بەکاری دەهێنن و چۆن بەکاری بهێنن.

لەم هەلومەرجەدا هەر هەوڵێک بۆ هەڵوەشاندنەوەی ڕژیمی سیاسی لە ئێران، یان کۆتایی سوپای پاسداران، بەبێ دامەزراندنی ئەڵتەرناتیڤێکی پتەو و جێکەوتو، بە ناچاری دەبێتە هۆی گەورەترین گێژاوی سیاسی و زیاتر داڕمانی ئابووری، لەهەمانکاتدا حکومەتێکی ڕاگوزەری سەقامگیر جێگای ناگرێتەوە. بەپێی ستراتیژی ئێستای واشنتۆن و دەوری ئیسرائیلی هاوپەیمانی لەم شەڕەدا، لەسەر بنەمای جۆرێک لەو گێژاوەی دەرگیری بون کاردەکەن، واتە بەبێ ئەوەی پلانێکی ڕوونیان هەبێت بۆ بەڕێوەبردنی ئەو بۆشاییە سیاسییەی کە لە کۆتایی شەڕەکەدا پێشدێت.

لە عێراقدا بۆشایی دەسەڵات، لەکاتی خۆیدا کاریگەری لەسەر بەهێزکردنی دەور و دەخالەتی ئێران کرد لە عێراق و ناوچەکەدا، لە لیبیا و سوریا و یەمەنیش شەڕی ناوخۆ و ناسەقامگیری سیاسی درێژە پێدا. ئێستاش پێدەچێت هەمان سیناریۆ لە ئێراندا لە شێوازی مەترسیدارتر و کاریگەری لەسەر ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ڕوبەڕوبێتەوە، بەپێی سەرکەوتنی سەربازی ئەمریکا بەتەنها بۆ گەیشتن بە ئامانجە سیاسیەکان بەس نییە. بەم شێوەیە سەرکەوتنی سەربازی بەبێ پلانێکی سیاسی تۆکمە بۆ سەقامگیری، ڕێچکەیەکە بە بنبەست و شکست، لە پەیوەند بەدەوری ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

بەڕۆشنی دەبینین هەر لە ئێستاوە و شەڕێک لە دژی ئێران دەتوانێ هەمان ڕێبازی کارەساتبار بگرێتەبەر، کە ئایندەی ئێران بە درێژماوە لەوپەڕی گێژاو و ناسەقامگیریدا ڕابگرێت، ئەوەی شایانی شەرمەزاریە، ئەو بیرکردنەوە خۆشخەیاڵانەیە کە بانگەشەی ئەوە دەکات “کورد یەکگرتوو بێت دەرفەتی ئەوەی بۆ ڕەخساوە سوود لە دەخی ئەم شەڕە کاولکاریەی ئەمریکاو ئیسرائیل دژی ئێران وەربگرێت”!

ئەزمونی واقعی هێزە ناسیۆنالیستە کوردیەکان، کە هیچ کات نوێنەرایەتی چارەسەری کێشەی کوردیان نەکردووە، ئەوە دەردەخات کە ناتوانن زەمینەی یەکگرتویی هێزەکانیان پێک بهێنن و هاوبەش بن لە خەباتێک کە مانای دیاریکردنی ئایندە و خواستەکانی خەڵکی کوردستان بێت.

عوسمانی حاجی مارف

تیمارکردن بە فەلسەفە..
پرۆژەیەکی نوێی گەلەری ئارام و د. ئازاد حەمە